

TOPLUMSAL CİNSİYET TANIMI VE TEMEL KAVRAMLAR

1. BÖLÜM

Fatma BAŞAR¹

Giriş

İnsan yaşamında büyük önem arz eden cinsiyet kavramı, bireyleri toplum içinde sınıflandırmaya yardımcı olmaktadır. Cinsiyet kavramı, erkek ve kadın şeklinde sadece biyolojik farklılıklardan oluşmuş olmayıp, hem biyolojik hem de toplumsal normlar açısından belirleyici farklılıkları içermektedir. Erkeklik ve kadınlık kavramları uzun bir tarihsel süreç sonucu toplum tarafından oluşturulmuştur. Bireyin içinde yaşadığı toplumsallaşma süreci boyunca cinsiyet rollerine ilişkin kodlamalar yapılarak, toplumsal cinsiyet rolleri içselleştirilmektedir. Bireylerin toplumsal cinsiyet kimliklerinin oluşmasında birden fazla faktör etkili olmakla birlikte sosyalleşme sürecinin katkısı ise oldukça fazladır.

Toplumun kadın ve erkek olmaya yüklediği birtakım sorumluluklar, beklentiler ve kalıpyargılar mevcuttur. Birey olarak bu kalıpyargıları siz kabul etmeseniz bile toplum, kadını; hassas, duyarlı, anaç, nazik, sevecen ve bağımlı, erkeği; lider, bağımsız, özgür ve korkusuz olarak nitelendirmektedir. Kadın ve erkeğe atfedilen bu kalıpyargılar da zaman içerisinde toplumda kadın ve erkek olmaya ilişkin özelliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aslında bu kalıpyargılar bireyin içinde bulunduğu sosyalleşme sürecince öğrenme yolu ile pekiştirdiği kendisine aktarılan kabullenilmişliklerdir ^(1,2).

¹ Doç. Dr. Fatma BAŞAR, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, fatma.basar@ksbu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Topuz SK, Erkanlı H. Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe atfedilen anlamların metafor yöntemiyle analizi. *Alternatif Politika*, 2016; 8(2), 300–321.
2. Fine, Cordelia, (2011). *Toplumsal cinsiyet yanılması* (Çev. Kıvanç Tanrıyar). İstanbul: Sel Yayıncılık.
3. Dökmen, Z. (2006). Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
4. Başar F.(2012). Türkiye’deki Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Tezi.
5. Bhasin K.(1994). Toplumsal cinsiyet ve bize yüklene roller, Çeviren: Coşkun A, İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı (Kadav) Yayınları, (2003).
6. Newman Louise K. Sex, gender and culture: Issues in the definition, assesment and treatment of gender identity disorder. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2002; 7, 358-367.
7. Heidari S, Babor T.F, De Castro P, et all. Sex and gender equity in research: rationale for the SAGER guidelines and recommended use. *Research Integrity and Peer Review*, 2016; 1(1), 0–3. <https://doi.org/10.1186/s41073-016-0007-6>
8. Coen S, Banister E.(2012). What a difference sex and gender make: a gender, sex and health. A Gender, Sex and Health Research Casebook. Ottawa, Canada: Canadian Institutes of Health Research.
9. Başar F, Demirci N. Attitudes of nursing students toward gender roles: a cross-sectional study. *Contemporary Nurse*, 2018; 54(3). <https://doi.org/10.1080/10376178.2018.1504623>
10. Dökmen, Z. (2006). Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
11. Özvarış ŞB. Toplumsal cinsiyet, kadın ve sağlık. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 2008; 39:168-174.
12. Giddens, A. (2012). Sosyoloji. (1. Baskı) (Çev. C. Güzel) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
13. Giddens, A. (2008). Sosyoloji, haz. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi.
14. Dökmen, Z. (2009). Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
15. Özvarış ŞB. Toplumsal cinsiyet, çalışma yaşamı ve kadın sağlığı. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 2015; 15(56), 37- 43.
16. Günay G, Bener Ö. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *TSA*, 2011;15 (3) :157-171.
17. İsen G, Batmaz V. (2002). Ben ve toplum. İstanbul: Om Yayınevi.
18. Oncu E.C, Unluer E. Preschooler’s views about gender related games and toys. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2012; 46, 5924–5927. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.08.006>
19. Vatandaş C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, S. 35, s. 29-56.
20. Broverman I.K, Vogel S.R. Broverman D.M. et all. Sex role stereotypes: A current appraisal. *Journal of Social Issues*, 1972; 28(2), 59-78.
21. Spence J.T, Helmreich R.L. (1978). Masculinity and femininity: Their psychological dimensions correlates and antecedents. Austin: University of Texas Press.
22. Zara A, Özdemir B. Cinsiyet rolleri. *Türkiye Psikologlar Dergi Yazıları*, 2012; 16, 1-11.
23. Gelibolu L, Tanrikulu C. Satışlarda cinsiyet kimliği: Kavramsal bir inceleme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014; 23(2), 243-252.
24. Sakallı N, Türkoğlu B. Günümüz Türkiye’sinde cinsiyet kalıpyargıları : Kadın kimdir ? Erkek

- kimdir ?, *I. Sosyal Psikoloji Kongresi, Başkent Üniversitesi* 2016; Ankara, 17–18.
25. Whittaker A, Adler-Baeder F, Garneau C. The effects of relationship education on adolescent traditional gender role attitudes and dating violence acceptance. *Journal of Human Sciences and Extension*, 2014; 2(3), 59–69.
 26. Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2014-2017.
 27. İçli G. Global capitalism and gender equality discussions. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, 2018; (30), 133–143. <https://doi.org/10.5505/pausbed.2018.91886>
 28. United Nations Development Programme. UNDP Turkey Gender Equality Strategy 2017-2020. S.17,18.file:///C:/Users/kullanc/Downloads/GENDER%2520EQUALITY%2520STRATEGY_2020jan%20(1).pdf (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
 29. Ünal F, Tarhan S, Çürükvelioğlu Köksal E. Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017;227–227. <https://doi.org/10.14686/buefad.287496>